

ПІДСЕКЦІЯ ФІЛОЛОГІЇ

ЧЕСЬКІ ДЖЕРЕЛА ІНСПІРАЦІЇ В УКРАЇНСЬКІЙ
ЛІТЕРАТУРІ

В. Житник (кафедра української мови)

1. Поема Т. Шевченка “Єретик” — перший у світовій літературі художній твір про великого чеського реформатора Яна Гуса. Його образ як еталон внутрішньої чесності й боротьби за правду. Близькість цього образу моральним засадам Шевченка. Передчуття останнім близької розплати (порівняймо його переклад 12-го “Давидового псалма” і генетично з цим пов’язаний “Заповіт”). Ян Гус для Шевченка — зразок, опора і підтримка.

2. Присвята поеми П. Й. Шафарикові. Ідея слов’янської єдності в розумінні Я. Коллара, російських панславистів, українських кирило-мефодіївців і Шевченка. “Струмки, річки, потоки зливаються у море, так повинні окремі країни, провінції, племена, наріччя зливатися в народ” (Коллар). Шафарик — перший, хто поставив славистику на наукову і практичну основу. Його авторитет в Україні, ремінісценції його творів у поезії Шевченка. “Послання Шевченка до Шафарика ... цікаво порівняти з віршем Пушкіна “Клеветникам России” (М. Драгоманов). При цьому виявляється повна протилежність суспільно-політичних позицій обох поетів і полемічна спрямованість Шевченкових слів: “Славянские ль ручьи сольются в русском море?// Оно ль иссякнет? вот вопрос” (Пушкін) — “Слава тобі, Шафаріку, //Вовіки і віки! // Що звів еси в одно море// Слав’янській ріки, // ... Твоє море // Слав’янськеє, нове!” (Шевченко).

3. І. Франко і чеська література. Його студії про Я. Врхліцького, зокрема про поему “Бар-Кохба”, де, за словами Франка, мав би бути зображений “провідник народу, що всю працю свого життя поклав на одну ідею і в кінці бачить, що здійснення тої ідеї довело його народ до страшної катастрофи.” Проблема залежності поеми Франка “Мойсей” від згаданого твору. Різні думки з цього приводу: М. Мольнар і В. Шевчук contra І. Панькевич. Полемічний зв’язок поеми Франка з поемою Врхліцького, ідейно-філософське протистояння письменників. Аналогічна ситуація і з творами “Лешетинський коваль” С. Чеха і “Майстер Чирняк” І. Франка.

4. Друга світова війна і чеська тематика в українській літературі. “Злата Прага” О. Гончара. Вірші П.Тичини, П. Воронька, Є. До-

ломана, В. Швеця, М. Стельмаха, Л. Дмитерка та ін. Драма Ю. Буряківського “Прага залишається моєю” про Ю. Фучика та його ж романи “Не відречуся” і “Люди, я любив вас...” на ту саму тему. Політична кон’юнктура і художня нерівноцінність творів цього періоду.

5. Продовження шевченківських традицій — осмислення образу Яна Гуса нашими сучасниками. Текст і підтекст: “Підкидайте хмизу, підкидайте живо, // Підкидайте хмизу, землячки” (С.Тельнюк); “І, входячи в пламеню темні й холодні проломи, // Над нещастям народу свого ридав Єретик” (Д. Павличко). Віршований роман Л. Горлача “Слов’янський острів”, присвячений чеській історії 1614—1624 рр.

6. Боротьба проти денаціоналізації власного народу — провідна тема творчості П. Безруча. Актуалізація його поезії на українському ґрунті. Переклади “Сілезьких пісень” і віршований цикл “Безруч” автора цих рядків.

СПОСОБИ СУБСТИТУЦІЇ ТЕРМІНІВ І ПРОФЕСІЙНОЇ ЛЕКСИКИ В ХУДОЖНЬОМУ СТИЛІ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ

Г. Рогачова (кафедра української мови)

Терміни, семантика яких складна для сприйняття, в текстах художнього стилю розкриваються за допомогою лексичних еквівалентів. У ролі останніх найчастіше виступають загальноновживані номінації та переклади на національну мову. Інтернаціональні терміни пояснено національними. Термін і його національний відповідник можуть бути представлені ідентичними лексичними одиницями: іменник — іменник (астронавігація — зореплавання; канцер — рак); прикметник — прикметник (кардіальний — серцевий); дієслово — дієслово (ампутувати — відтинати, дезактивувати — зnezаражувати). Інколи національний термін становить синтаксично складнішу номінацію: іменник + іменник (катаракта — потьяніння кришталіка, невагомість — втрата ваги, бальнеотерапія — лікування ваннами); прикметник + іменник (акселерація — швидке дозрівання, канцер — злаякісна пухлина, гіпертонія — підвищений тиск, гіпотонія — понижений тиск); іменник + іменник з прийменником (аномалія — відхилення від норми, дезактивація — очищення від радіонуклідів). Переклад, що семантично дорівнює однослівному терміну іншомо-